

Ленда Олена В'ячеславівна,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ ТА ДЕЗЕРТИРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб [1]. Указом Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022 строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 року строком на 30 діб [2]. Указом Президента України від 18 квітня 2022 року № 259/2022 строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 25 квітня 2022 року строком на 30 діб. Таким чином, на теперішній час в Україні діє воєнний стан [3].

Відповідно до законодавства України, воєнний стан тягне за собою низку заборон, обмежень та посилення юридичної відповідальності за певні категорії правопорушень. Це стосується не лише цивільних громадян, а й військовослужбовців, на яких покладено обов'язок оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності [4]. До кримінальних правопорушень, вчинюваних військовослужбовцями від час воєнного стану слід віднести, зокрема, самовільне залишення військової частини та дезертирство, відповідальність за які передбачена ч. 5 ст. 407 КК України та ч. 4 ст. 408 КК України відповідно [5].

Самовільне залишення військової частини або місця служби та дезертирство посягають на порядок несення або проходження військової служби. Об'єктивною стороною двох кримінальних правопорушень є самовільне залишення військової частини або місця служби, нез'явлення на службу у разі призначення, переведення, з відрадження, відпустки або з лікувального закладу, що полягають у дії чи бездіяльності суб'єкта кримінального правопорушення.

Розглядаючи терміни відсутності за місцем несення служби, можна встановити, що вони були чітко окреслені в ч. 1, 2, 3 ст. 407 КК України. На час воєнного стану строки не встановлені, таким чином кримінальне правопорушення вважається закінченим із моменту фактичного залишення військової частини або з моменту нез'явлення до місця несення служби у встановлений строк, чим також характеризується дезертирство.

Суб'єктом двох кримінальних правопорушень виступає військовослужбовець будь-якого виду служби. Якщо в ч. 1 ст. 407 КК України суб'єктом є військовослужбовець строкової служби, а в ч. 2 цієї ж статті – військовослужбовець (крім строкової служби), то під час дії воєнного стану до уваги беруться всі категорії, передбачені як першою частиною, так і другою. Таким чином, суб'єкти вказаних кримінальних правопорушень ідентичні, оскільки у ст. 408 КК України взагалі не виокремлений будь-який вид військової служби [6].

З суб'єктивної сторони самовільне залишення військової частини характеризується у цілому умисною формою вини. Умисел може бути як прямим, так і непрямым. Також кримінальне правопорушення може бути вчинено з необережності (злочинна самовпевненість або злочинна недбалість). Мета та мотиви вчинення самовільного залишення військової частини можуть бути різними. Дезертирство з цього боку має свої особливості. Це кримінальне правопорушення завжди вчиняється із прямим умислом. Також обов'язковою умовою те, що військовослужбовець має на меті назавжди (а не тимчасово) ухилитися від проходження військової служби.

Таким чином, в умовах воєнного стану, самовільне залишення військової частини та дезертирство можна відрізнити за умови визначення органами досудового розслідування мети вчинення кримінального правопорушення або доведення наявності обставин, що є характерними лише для дезертирства, а саме: вчинення військовослужбовцем до моменту дезертирства іншого злочину, за який він притягується чи може бути притягнутий до кримінальної відповідальності; знищення чи викидання ним військової форми і військового квитка, підроблення документів чи проживання на нелегальному становищі; працевлаштування в місцях, не пов'язаних з військовою службою; часта зміна місця проживання; злочинна діяльність під час дезертирства; спроба виїхати за кордон, невжиття жодних заходів до повернення у військову частину тощо [7].

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#№2>.
2. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 14 берез. 2022 р. № 133. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332022-41737>.
3. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 22 квіт. 2022 р. № 259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259/2022#№2>.

4. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24 берез. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

5. Кримінальний Кодекс України від 5 квіт. 2001 р. URL: https://taxli.net.ua/ua/%C2%A0normative_acts/kriminal%20kodeks-ukrai%2011-2018/.

6. Науково практичний коментар до ст. 407 КК України. URL: <http://www.jurists.org.ua/criminal-law/2061-%C2%A0aukovo-praktich%20komentar-do-st-407-kriminal%20kodeksu-ukrayi.html>.

7. Науково практичний коментар до ст. 408 КК України. URL: <http://www.jurists.org.ua/criminal-law/2062-%C2%A0aukovo-praktich%20komentar-do-st-408-kriminal%20kodeksu-ukrayi.html>.

Мазур Марина Іванівна,

слухач магістратури ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МАРОДЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досить актуальною, як ніколи, є сьогодні тема мародерства, тому що складний і трагічний період випав для України, а українці зіштовхнулися з проблемою збереження свого майна під час війни. Наша держава потерпає від російської збройної агресії, страждає цивільне населення, їх власність та майно не тільки від російських військових, а й інколи від своїх земляків. З метою наживи та задоволення своїх потреб ці люди грабують магазини та домівки, торгові центри, транспортні засоби, тобто стараються привласнити все, що бачать їхні очі. Проте, не всі крадіжки є мародерством. Є різниця між мародерством, крадіжкою та іншими кримінальними правопорушеннями проти власності. Ця різниця полягає в місці викрадення та у тому, в кого саме щось вкрали. Тому у своєму дослідженні зверну увагу на правильну кваліфікацію цього кримінального правопорушення.

У межах кримінального законодавства, це воєнний злочин, який передбачений статтею 432 КК України. Суть якого полягає у викраденні на полі бою речей пораниених чи вбитих. Це означає, що викрадення речей поза межами бойових дій створює склад іншого майнового кримінального правопорушення, наприклад, крадіжки.

Відповідно до ст. 432 КК України, обов'язковою ознакою складу є місце – поле бою, це земельна, у тому числі у межах населеного пункту, ділянка, морський чи повітряний простір, в якому ведеться бій. У свою чергу, предметом мародерства може бути тільки приватне майно